

<https://doi.org/10.15407/economyukr.2025.02.102>

УДК 330.8:330.1] Коропецький

JEL: A11, B31, B41, O10, P50

Л.В. ДІДКІВСЬКА, канд. екон. наук,
старший науковий співробітник відділу економічної історії
ДУ «Інститут економіки та прогнозування НАН України»
вул. Панаса Мирного, 26, 01011, Київ, Україна
e-mail: Lesya_home@ukr.net
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-8384-9293>

ВНЕСОК І.-С. КОРОПЕЦЬКОГО В ДОСЛІДЖЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ ІСТОРІЇ УКРАЇНИ ДЛЯ РОЗУМІННЯ ПЕРСПЕКТИВ РОЗВИТКУ НАЦІОНАЛЬНОГО ГОСПОДАРСТВА

Викладено основні ідеї наукової спадщини Івана-Святослава Коропецького і перспективні напрями їх використання для підвищення стійкості економіки України, зміцнення соціальної та економічної безпеки. Актуалізовано питання радянської структурної політики, її довгострокових наслідків для господарства України, а також шляхів їх подолання. Наголошено на значущості й актуальності внеску видатного українського вченого в розвиток економічної теорії у контексті сучасних викликів.

Ключові слова: Іван-Святослав Коропецький; українська діаспора; академічна наука; історія економічної думки; ринкові реформи; компаративний аналіз економічних систем; національна економіка; потенціал відбудови економіки.

Сучасна українська економіка, попри те, що минуло понад 30 років після здобуття Україною незалежності, зберігає чимало рис, успадкованих від радянської системи господарювання і державного управління. Наукове осмислення цієї залежності від попереднього шляху, відомої у науці як «ефект колії», становить важливе завдання, бо відкриває шлях до подолання багатьох негативних тенденцій, закладених у минулому.

Ц и т у в а н н я: Дідківська, Л. (2025). Внесок І.-С. Коропецького в дослідження економічної історії України для розуміння перспектив розвитку національного господарства. *Економіка України*. 68. 02 (759). 102-108. <https://doi.org/10.15407/economyukr.2025.02.102>

© Видавець ВД «Академперіодика» НАН України, 2025. Матеріал опубліковано на умовах відкритого доступу за ліцензією CC BY-NC-ND license (<https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/>)

12 листопада 2024 р. на базі ДУ «Інститут економіки та прогнозування НАН України» у режимі Zoom-конференції відбулися академічні читання «Наукова спадщина Івана-Святослава Коропецького як ключ до розуміння економічної історії і перспектив розвитку України». Захід, присвячений одному з найвидатніших представників української наукової діаспори, іноземному члену Національної академії наук України, професору Темплського університету (Філадельфія, США) І.-С. Коропецькому (1921—2012), організували відділ економічної історії ДУ «Інститут економіки та прогнозування НАН України» і Всеукраїнська громадська організація «Українська асоціація економістів-міжнародників». Метою проведення академічних читань організатори визначили актуалізацію наукової спадщини І.-С. Коропецького як ученого-економіста, історика, дослідника економічних систем у контексті актуальних проблем економічної науки і сучасних завдань забезпечення стійкості економіки України.

Участь у читаннях взяли науковці й аспіранти НАН України, учені та студентська молодь провідних національних університетів, члени низки наукових громадських організацій, представники дослідницьких осередків з вивчення української економічної історії у Івано-Франківському національному технічному університеті нафти і газу («Туристична ліга») і Білоцерківському аграрному національному університеті. До заходу також долучилися керівник Центру досліджень у Чиказькому університеті (США), доктор економіки **Тарас Злупко**, члени родини І.-С. Коропецького — професор Каліфорнійського університету в Лос-Анджелесі (США), доктор славістики **Роман Коропецький** і доктор економіки **Софія Коропецька**. Модератором заходу була завідувачка відділу економічної історії ДУ «Інститут економіки та прогнозування НАН України» д.е.н. **Вікторія Небрат**.

Відкрив академічні читання голова ГО «Всеукраїнська асоціація економістів-міжнародників», професор кафедри світового господарства і міжнародних економічних відносин Навчально-наукового інституту міжнародних відносин Київського національного університету імені Тараса Шевченка, д.е.н., проф. **Антон Філіпенко**. Він окреслив основні віхи наукової біографії і громадської діяльності Івана-Святослава Коропецького, наголосив на його активній позиції і внеску в розбудову міжнародних інституційних осередків дослідження господарства та економічної історії України. А. Філіпенко представив І.-С. Коропецького як воїна і патріота, підкресливши світоглядну й діяльну цілісність його особистості. Звертаючись сьогодні до постаті та ідей одного з найвидатніших представників української наукової діаспори, ми маємо перед собою приклад наполегливої і новаторської наукової діяльності щодо розкриття феномену української економіки через виявлення ключових питань економічної історії. При цьому в сув'язі минулого, теперішнього і майбутнього України розкриваються діалектика й перспектива національного розвитку.

Плідної роботи учасникам академічних читань побажав директор ДУ «Інститут економіки та прогнозування НАН України», д.е.н., проф., академік НАН України **Валерій Геєць**. Теплі спогади про батька як українського

патріота і вченого висловили його діти **Роман і Софія Коропецькі**. Зокрема, Р. Коропецький наголосив на активній життєвій позиції батька, який своєю дослідницькою роботою намагався створити наукове підґрунтя для майбутньої трансформації і успішного розвитку економіки України. С. Коропецька підкреслила, що батько вважав справою свого життя сприяння політичній і економічній незалежності України, тому налагоджував зв'язки з українськими вченими, декларував підтримку і готовність до дії, неодноразово приїздив до України зі своїми ідеями щодо перспектив економічного розвитку країни.

Перший тематичний блок академічних читань було присвячено розкриттю головних напрямів досліджень І.-С. Коропецького як українського історика, економіста і прогнозиста. У доповідях науковців відділу економічної історії ДУ «Інститут економіки та прогнозування НАН України» було представлено широкий проблемно-тематичний спектр і прогностичний потенціал наукового доробку вченого.

Новаторський внесок І.-С. Коропецького в розвиток історико-економічної науки, зокрема і дослідження радянського періоду історії господарства України, розкрила д.е.н. **Вікторія Небрат**. Доповідачка зауважила, що вчений поєднав традиційні й новітні методи дослідження, застосувавши їх до особливого предмета — української економіки в складі СРСР; відкрив не лише міжнародний, а і геополітичний аспект вивчення історії господарства, зокрема, через аналіз розміщення виробництва й територіального розподілу інвестицій з точки зору потенційних геополітичних партнерів і противників; виявлення довгострокових тенденцій, які відкривають можливості передбачення структурних змін і економічної динаміки. І.-С. Коропецький у своїх працях показав, як укорінені соціальні інститути детермінують можливості й бар'єри подальших реформ, а також як історико-інституційний аналіз розкриває глибинні причини занепаду тоталітарної економічної системи і вказує на загрози успішній ринково-демократичній трансформації суспільства. І.-С. Коропецький (1998, с. 290) визначав досягнення попередньої траєкторії розвитку господарської системи як імператив ефективних суспільних реформ, прогресивних перетворень усього комплексу соціальних інститутів, зміни суспільної свідомості й моделей поведінки. Підкресливши цінність виявленого вченим місця і значення економічної історії для розуміння актуальних проблем, завдань і наукового обґрунтування стратегії майбутніх українських реформ, науковиця наголосила, що запозичення і спроби імплементації чужого позитивного досвіду не можуть компенсувати ігнорування власного досвіду, нехай навіть негативного.

Д.е.н., проф. **Наталія Супрун** зробила акцент на історико-порівняльному аналізі економічних систем і методології економічної компаративістики в творчості І.-С. Коропецького і В. Голубничого. Ці вчені розглядали українську економіку як самодостатній економічний регіон, що був штучно прив'язаний до економіки росії не вигідними інтеграційними економічними зв'язками, а імперською політикою СРСР. Прогностичний потенціал використання компаративного підходу не лише в просторовому, а і в інституційно-еволюційно-

му ракурсі дає можливість виявити ті інституційні бар'єри, що перешкоджають поступальному розвитку і прогресу, а також визначити вплив ефективних і неефективних інститутів. Н. Супрун зауважила, що релевантність компаративістики як методу аналізу ефективності економічних систем підтверджено фактом присудження у 2024 р. Нобелівської премії з економіки.

Особливу роль у становленні економічної доктрини І.-С. Коропецького історико-культурної спадщини і господарських традицій (підприємливості, взаємодопомоги, самоорганізації, кооперації тощо) Покуття, де він народився і виріс, розкрили у своїй доповіді-презентації викладачі й студенти Івано-Франківського національного технічного університету нафти і газу д.е.н., проф. **Володимир Гуменюк**, к.е.н., доц. **Наталія Казюка**, студентки **Альона Кошка** і **Анастасія Мерчук**.

Доповідачі наголосили на актуальності ідеї вченого щодо необхідності створення самодостатньої національної економічної системи, яка б поєднувала традиційні форми господарювання з інтеграцією сучасних технологій і прогресивних практик, орієнтувалася на національні інтереси і збереження культурної ідентичності. Виступаючи не оминули увагою й те, що економічну стабільність і процвітання України І.-С. Коропецький справедливо пов'язував передусім з розвитком місцевих громад, підтримкою малих підприємств і фермерських господарств.

Важливим напрямом дослідницької і науково-популяризаторської діяльності І.-С. Коропецького була історія української економічної думки. Як зауважила у своїй доповіді старша наукова співробітниця відділу економічної історії ДУ «Інститут економіки та прогнозування НАН України», к.е.н. **Олександра Курбет**, його книга «Українські економісти XIX століття та західна наука» (1993) стала настільною для нової генерації економістів-істориків. Безсумнівно цінним у науковій спадщині І.-С. Коропецького є розкриття вагомого внеску видатних українських учених-економістів М. Бунге, І. Вернадського, К. Воблого, Т. Войнаровського, В. Голубничого, О. Миклашевського, С. Подолинського, М. Тутан-Барановського, І. Янжула та інших у світову економічну науку. Представляючи українських учених як інтелектуалів, чії дослідження й публікації були частиною загальноєвропейського науково-дослідницького процесу, І.-С. Коропецький відстоював право українців на самобутність, тим самим зміцнюючи нашу національну ідентичність. Тому і не дивно, що вчений-діаспорянин був обраний іноземним членом НАН України саме за спеціальністю «історія економічної думки». Він активно співпрацював з Академією наук як національним науковим осередком, з відділом економічної історії Інституту економіки НАН України, листувався з тогочасною очільницею відділу д.е.н. Ларисою Горкіною, цікавився науковими здобутками вчених-економістів у період відновлення державної незалежності України, наголошував на їх непересічній ролі в становленні ринкової економіки.

Старша наукова співробітниця відділу економічної історії ДУ «Інститут економіки та прогнозування НАН України», к.е.н. **Леся Дідківська** відзначила вагому роль дорадницької діяльності І.-С. Коропецького в перші

роки відновлення державної незалежності України і розкрила перспективи економічного дорадництва в сучасних умовах. У виступі вона привернула увагу до рекомендацій І.-С. Коропецького для успішних дорадників: уникати суб'єктивних оціночних суджень; прогнозувати наслідки економічної політики в коротко- і довгостроковій перспективі; охоплювати економічний процес у всіх його вимірах; передбачати вплив позаекономічних чинників на народне господарство тощо. Доповідачка наголосила на важливості наукового доробку українських учених для забезпечення сучасного піднесення економічної науки і освіти під час післявоєнної відбудови України.

Проблеми радянської спадщини розміщення продуктивних сил і капіталовкладень за працями І.-С. Коропецького розкрив у своїй доповіді старший науковий співробітник ДУ «Інститут економіки та прогнозування НАН України», к.е.н. **Назар Горін**. Доповідач обґрунтував, що радянська політика розміщення виробництва мала довгострокові економічні, екологічні, соціальні, безпекові й політичні наслідки, зокрема, сформувала українську економіку як індустріально орієнтовану з акцентом на видобувну і важку промисловість, а також галузі первинної переробки промислової та аграрної сировини. Це створило значні перешкоди для її адаптації до умов сучасної ринкової економіки й обмежило можливості сталого економічного розвитку.

Другий тематичний блок академічних читань було присвячено актуальним питанням визначення місця України в системі міжнародних економічних відносин. Зокрема, наукова співробітниця відділу економічної історії ДУ «Інститут економіки та прогнозування НАН України», доцентка кафедри економіки підприємства Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка, к.е.н. **Тетяна Бондарчук** представила оцінку І.-С. Коропецьким радянської зовнішньоторговельної політики та її сучасних наслідків. Доповідачка підкреслила, що міркування вченого наштовхують на думку про подальші кроки України в сучасних умовах, серед яких — пошук нових можливостей у взаємодії із Заходом для інвестування у високотехнологічні галузі та інфраструктуру, що забезпечить політико-економічну незалежність країни і посилить національну конкурентоспроможність.

Необхідність оновлення промислової спеціалізації регіонів як обов'язкову умову повоєнного просторового розвитку України фахово аргументувала у своїй доповіді старша наукова співробітниця відділу промислової політики ДУ «Інститут економіки та прогнозування НАН України», д.е.н. **Олена Снігова**. Вона наголосила, що розміщення виробництва з урахуванням таких обмежувальних чинників, як безпекові вимоги, критична інфраструктура і можливості її підтримки, наявність людських ресурсів заданої кваліфікації, потребує обмеження територіального пошуку для розміщення певних видів діяльності в заздалегідь визначених регіонах з відносно високим ступенем безпеки і достатнім людським капіталом. За цим тематичним напрямом участь у читаннях взяли науковці ДУ «Інститут досліджень науково-технічного потенціалу та історії науки імені Г.М. Доброва НАН України» д.е.н. **Ігор Макаренко** і Київського національного університету імені

Тараса Шевченка професор кафедри економічної теорії, макро- і мікроекономіки, д.е.н., проф. **Тетяна Гайдай** та інші.

Виступ керівника Центру досліджень у Чиказькому університеті (США), доктора економіки **Тараса Злупка** був присвячений розкриттю наукової співпраці й міжособистісному спілкуванню представників української діаспори і вчених, які жили і працювали в Україні, зокрема проф. І.-С. Коропецького і проф. С. Злупка. Він наголосив, що їх об'єднували взаємний інтерес до досліджень і щира зацікавленість у спільній справі формування наукового підґрунтя успішної стратегії створення національної економіки через максимальну реалізацію потенціалу і розкриття конкурентних переваг України, подолання радянських інституційних рудиментів. Т. Злупко також ознайомив учасників заходу з деякими з власних напрацювань, які показують потенціал методології І.-С. Коропецького щодо дослідження просторового розміщення промисловості в контексті економічної продуктивності.

Учасники академічних читань запропонували низку конкретних напрямів актуалізації теоретичного доробку І.-С. Коропецького, зокрема, щодо довгострокових наслідків радянської економічної політики для господарства України і шляхів їх подолання; потенціалу економічних ідей ученого для повоєнної відбудови і розвитку економіки України; інтеграції української історико-економічної спадщини в європейський і загальносвітовий науковий контекст та ін. (Небрат, 2024).

Підбиваючи підсумки заходу, організатори зазначили, що теоретичні напрацювання і наукові новаторства І.-С. Коропецького потребують подальшого вивчення й переосмислення з огляду на нагальні завдання посилення інтелектуальної складової національної ідентичності на засадах досягнення української наукової спадщини, а також формування наукового підґрунтя забезпечення стійкості економіки; консолідації суспільства; зміцнення фінансової, економічної і соціальної безпеки; удосконалення державного управління та розвитку економічної демократизації.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

- Коропецький, І.-С. (1998). Економічні праці. Зб. статей. Київ, Смолоскип. 416 с.
Коропецький, І.-С. (1993). Українські економісти XIX століття та західна наука. Київ, Либідь. 192 с.
Небрат, В. (Наук. ред.) (2024). Наукова спадщина Івана-Святослава Коропецького як ключ до розуміння економічної історії та перспектив розвитку України. Зб. наук. праць. Київ, ДУ «Ін-т екон. та прогноз. НАН України». 216 с. URL: https://drive.google.com/file/d/1yofYbKWuGQ8archNSGSsVEn_LAemIAGU/view

Надійшла 31.12.2024

Підписана до друку 07.01.2025

REFERENCES

- Koropeckyj, I.S. (1998). Economic works. Kyiv. 416 p. [in Ukrainian].
Koropeckyj, I.S. (1993). Ukrainian economists of the 19th century and Western science. Kyiv. 192 p. [in Ukrainian].

Nebrat, V. (Ed.) (2024). The scientific heritage of Iwan-Svyatoslav Koropecykj as a key to understanding the economic history and the prospects of the development of Ukraine. Collection of scientific works. Kyiv. 216 p. URL: https://drive.google.com/file/d/1yofYbKWuGQ8archNSGSsVEn_LAemIAGU/view [in Ukrainian].

Received on December 31, 2024
Signed for printing on January 7, 2025

Lesia Didkivska, PhD (Econ.),
Senior Research Fellow of the Department of Economic History
Institute for Economics and Forecasting of the NAS of Ukraine
26, Panasa Myrnoho St., Kyiv, 01011, Ukraine

I.-S. KOROPECKYJ'S CONTRIBUTION TO THE RESEARCH ON THE ECONOMIC HISTORY OF UKRAINE FOR UNDERSTANDING THE PROSPECTS OF THE DEVELOPMENT OF NATIONAL ECONOMY

The paper reveals the topics and presents the main reports of the academic readings “The scientific heritage of Iwan-Svyatoslav Koropecykj as a key to understanding the economic history and the prospects of the development of Ukraine”, which took place on November 12, 2024 in Kyiv (using the Zoom platform). The organizers of the readings were the All-Ukrainian non-governmental organization “Ukrainian Association of International Economists” and the State Institution “Institute for Economics and Forecasting of the NAS of Ukraine”. The purpose of the event was to foreground the scientific heritage of Iwan-Svyatoslav Koropecykj (1921—2012) as an economist, historian, and economic systems researcher in the context of current problems of economic science and modern tasks of ensuring the resilience of Ukrainian economy.

The following thematic areas were offered for reports and speeches: I.-S. Koropecykj — an outstanding representative of Ukrainian scientific diaspora; comparative analysis of economic systems in the scientist's work; I.-S. Koropecykj's contribution to the development of historical and economic science; analysis and assessment of the heritage of Ukrainian economic thought in the scientist's works; the theory of production location and its modern significance for solving the tasks of transforming the spatial development of Ukrainian economy; I.-S. Koropecykj on the prerequisites and prospects of market reforms in Ukraine; Ukraine in the system of international economic relations: history and present; global trends in economic development and Ukraine's prospects.

The participants' attention was drawn to the issues of Soviet structural policy, its long-term consequences for the economy of Ukraine, as well as to ways to overcome them according to I.-S. Koropecykj's methodology; the potential of the scientist's economic ideas for the post-war reconstruction and development of Ukrainian economy; integration of Ukrainian historical and economic heritage into the European and global scientific context, etc. The participants of the event identified areas for further work on the study, popularization and practical application of the ideas of Ukrainian economist I.-S. Koropecykj.

Keywords: *Iwan-Svyatoslav Koropecykj; Ukrainian diaspora; academic science; history of economic thought; market reforms; comparative analysis of economic systems; national economy; potential for economic reconstruction.*